

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2 – Mezinárodní právní rámec upravující alternativy k zajištění cizinců

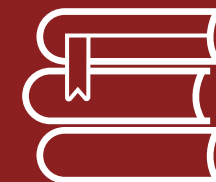
UNHCR
The UN Refugee Agency

OBSAH

KAPITOLA 1 Vzdělávací cíle a struktura modulu	3
KAPITOLA 2 Mezinárodní právní rámec upravující alternativy k zajištění	4
KAPITOLA 3 Průběžné úkoly	21
KAPITOLA 4 Sebehodnocení	23
KAPITOLA 5 Zapamatujte si	25
KAPITOLA 6 Další studijní materiály	26

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

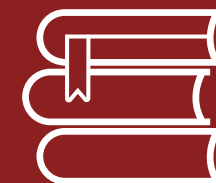
VZDĚLÁVACÍ CÍLE A STRUKTURA MODULU

✓ PO ABSOLVOVÁNÍ TOHOTO MODULU BUDETE UMĚT:

- definovat nejdůležitější standardy mezinárodního práva vztahující se na alternativy k zajištění cizinců;
- uvést vnitrostátní ustanovení upravující administrativní zajištění cizinců a alternativy k zajištění; a
- aplikovat mezinárodní standardy na alternativy k zajištění.

Přečtěte si pozorně následující materiály a poté vyplňte krátké úkoly a test.

Přečtení materiálů a vyplnění úkolů v tomto modulu by Vám mělo zabrat přibližně 45 minut.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

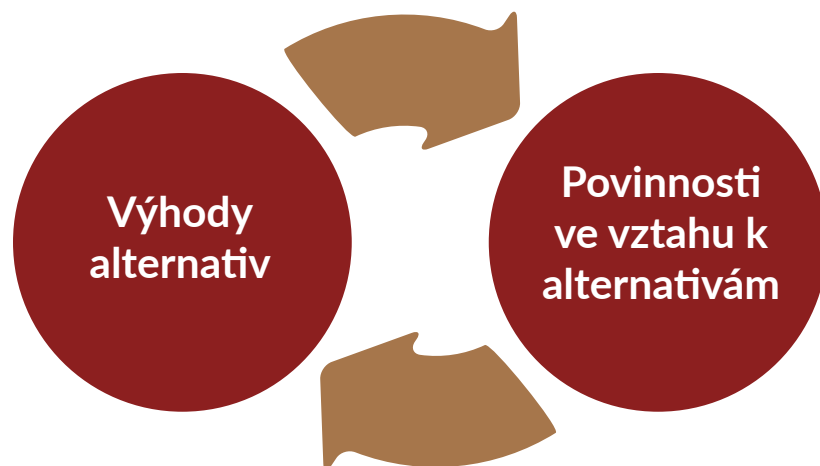
KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ RÁMEC UPRAVUJÍCÍ ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

V modulu 1 tohoto výukového programu byly vysvětleny různé výhody využívání alternativ k zajištění. Nehledě na tyto výhody jsou státy povinny alternativy využívat také na základě mezinárodních a regionálních legislativních rámců.

Právní rámec upravující alternativy k zajištění nebo příslušné právní standardy, které se na ně vztahují, je obsažen v závazných i nezávazných mezinárodních a regionálních dokumentech.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

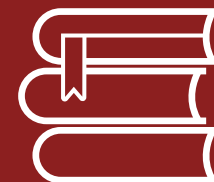
KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

Alternativy k zajištění musejí být v souladu s mezinárodním právem a standardy lidských práv. Bývalý zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva migrantů Jorge Bustamante **vyzval** k tomu, aby „využívání alternativních opatření vycházelo z individuálního posouzení konkrétní situace dané osoby a aby tato opatření byla v praxi uplatňována nediskriminačně.“ Dodal, že zvolené opatření musí být „co nejméně invazivní a restriktivní, a zároveň způsobilé dosáhnout stejných cílů, jaké jsou sledovány zajištěním cizince.“

Při uplatňování alternativ k zajištění je třeba respektovat také mezinárodní právní standardy vztahující se k zajištění. Přečtěte si **Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců**, doporučení č. 4.3, odst. 36–37.

Pojďme se podívat, které standardy to jsou.

Mezinárodní právní rámec zahrnuje následující základní standardy/požadavky vztahující se na alternativy k zajištění:

1. Povinnost zvážit alternativy k zajištění

2. Řádný právní základ ve vnitrostátním právu

3. Zásada minimálního zásahu

4. Povinnost individuálního posouzení

5. Soulad s mezinárodními standardy

STANDARD Č. 1 POVINNOST STÁTŮ ZVÁŽIT ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

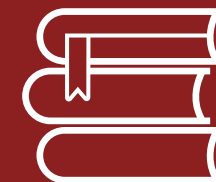
Z výjimečného charakteru zajištění cizinců podle mezinárodního práva plyne státům povinnost zaručit, aby předtím, než se uchýlí k zajištění žadatelů o azyl, zvážily a nabídly alternativní řešení jakožto méně restriktivní opatření. Tato povinnost se zakládá na třech zásadách:

Požádat o azyl není protiprávním jednáním

Výchozím stavem je svoboda

Zajištění představuje krajní opatření

Tyto zásady byly podrobně vysvětleny ve výukovém programu Základy zajištění cizinců, ve kterém byl zdůrazněn jejich význam pro vyloučení svévole při zajišťování osob. Zmíněné zásady vyžadují, aby administrativní zajištění cizinců bylo – v souladu s mezinárodním právem – povoleno pouze v případech, kdy je to nezbytné, odůvodněné a přiměřené ve vztahu legitimnímu cíli, a vždy jen jako krajní řešení. To znamená, že musí být nejprve zváženy méně restriktivní alternativy.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

Pojďme nyní prozkoumat mezinárodní a regionální právní rámec týkající se povinnosti států posoudit využití alternativ k zajištění.

Obecně se implicitní povinnost států využívat alternativní opatření dovozuje z pravidla, že výchozím stavem je právo na osobní svobodu a zajištění osob musí být využíváno jen v krajním případě. Před využitím zajištění by proto měla být zvážena méně restriktivní opatření.

Podle mezinárodního práva je povinnost posoudit alternativy k zajištění implicitně obsažena v použití zásad nezbytnosti a přiměřenosti zajištění, aby byla vyloučena jeho svévolnost.

Povinnost zvážit alternativy k zajištění je zakotvena v několika dokumentech na regionální úrovni, mimo jiné v Africe, Severní i Jižní Americe a Evropě.

Relevantní jsou v tomto ohledu následující mezinárodní a regionální dokumenty:

Mezinárodní právo

- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (článek 9)
- Úmluva o právech dítěte (článek 3, nejlepší zájem dítěte)
- Nezávazné mezinárodní nástroje

Africké regionální právo

- Africká charta lidských práv a práv národů (článek 6)

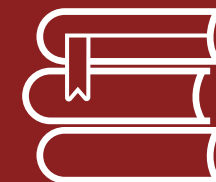
Americké regionální právo

- Americká úmluva o lidských právech (článek 7)

Evropské regionální právo

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv (článek 5)
- Listina základních práv Evropské unie (článek 6)
- Návratová směrnice EU a Přijímací směrnice EU

Pro bližší informace o každém z těchto dokumentů viz přehled.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

STANDARD Č. 2 ÚPRAVA V ZÁKONĚ

Nemají-li být alternativy k zajištění svévolné, musejí být stejně jako každé jiné omezení lidských práv upraveny zákony a dalšími právními předpisy. Veškerá omezení osobní svobody nebo svobody pohybu musejí být zákonná, tedy v souladu se zákonem a zákonem dovolená. Právní předpisy by měly specifikovat a stanovit definice, jednotlivé dostupné alternativy, kritéria rozhodná pro jejich použití i orgány odpovědné za jejich provádění a vynucování.

Pamatujte si, že zajištění osoby nebo omezení osobní svobody musí být v souladu se zákonem a zákonem dovolené. Pokud tomu tak není, je zajištění nezákonné.

V tomto směru se lze odkázat na následující dokumenty:

- **Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců**, doporučení č. 3 a 4.3, odst. 36
- **Druhý globální kulatý stůl UNHCR na téma alternativ k zajištění**, odst. 20
- Standardní minimální pravidla Organizace spojených národů pro opatření nespojená s odnětím svobody (**Tokijská pravidla**) přijatá rozhodnutím Valného shromáždění č. 45/110 ze dne 14. prosince 1990, čl. 3.1

STANDARD Č. 3 ZÁSADA MINIMÁLNÍHO ZÁSAHU

Při navrhování alternativ k zajištění je důležité, aby státy dodržovaly zásadu minimálního zásahu a věnovaly zvýšenou pozornost specifické situaci obzvláště zranitelných skupin, jako jsou děti, těhotné ženy, senioři, osoby s postižením nebo osoby s traumatickou či násilnou zkušeností. Zásada minimálního zásahu znamená, že by mělo být použito co nejméně invazivní opatření, a to na základě individualizovaného posouzení okolností, při kterém budou zohledněny zvláštní potřeby, faktory zranitelnosti, rizika a konkrétní situace dotyčné osoby.

Pročtěte si následující dokumenty:

- **Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců**, doporučení 4.3, odst. 39
- **Druhý globální kulatý stůl UNHCR na téma alternativ k zajištění**, odst. 21
- Standardní minimální pravidla Organizace spojených národů pro opatření nespojená s odnětím svobody (**Tokijská pravidla**), čl. 2.6

Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) ve věci *Hassen El Dridi* **potvrdil**, že Návratová směrnice stanoví „pořadí jednotlivých po sobě jdoucích fází“, v nichž se má uskutečnit proces navrácení cizinců. Toto pořadí odpovídá „odstupňování od opatření, které ponechává dotyčné osobě největší svobodu (...), až k opatřením, která omezují svobodu nejvíce“ (též „pohyblivá stupnice“).

Zásada minimálního zásahu rovněž znamená, že po neúspěšném použití opatření, s nímž není spojeno zbavení svobody, by nemělo ihned automaticky následovat opatření omezující osobní svobodu, nýbrž s použitím metody „pohyblivé stupnice“ by měla být nejprve zvážena další alternativní opatření (viz *Analýza Rady Evropy o alternativách k zajištění*).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

STANDARD Č. 4 POVINNOST INDIVIDUÁLNÍHO POSOUZENÍ

Alternativní opatření by měla vycházet z individuálního posouzení konkrétní situace dotyčného žadatele o azyl. To znamená, že každý případ musí být rozhodován samostatně. Například Meziamerický soud pro lidská práva ve věci **Vélez Looor proti Panamě** odmítl imigrační politiku zaměřenou na povinné zajištění migrantů v neregulární situaci, aniž by příslušné orgány v každém konkrétním případě a na základě individuálního posouzení zvážily možnost použití méně restriktivních opatření, která by postačovala k dosažení požadovaných cílů. Požadavek individuálního posouzení vyplývá ze zásady nezbytnosti a přiměřenosti, protože posouzení individuálního případu je nezbytné pro rozhodnutí o typu alternativního opatření, které má být použito, a současně o jeho konkrétních podmínkách (např. zda bude dané osobě uložena povinnost hlásit se, a pokud ano, jak často). Individuální posouzení se vztahuje také na zkoumání zranitelnosti dotyčné osoby, neboť rozhodnutí o zajištění některých zranitelných osob může být považováno za svévolné.

STANDARD Č. 5 SOULAD S MEZINÁRODNÍMI STANDARDY

Alternativy musejí splňovat mezinárodní standardy, a to jak pokud jde o **zajištění efektivního přístupu k právům a službám potřebným k zabezpečení přiměřené životní úrovně** tak z hlediska záruk, že použití těchto alternativ nebude nezákonné ani svévolné. Při výběru a uplatnění opatření je třeba zajistit plný soulad se zásadou zákazu diskriminace, neboť článek 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR) vyžaduje, aby práva v paktu obsažená, včetně výše zmiňovaného článku 9 ICCPR, byla uplatňována rovným způsobem a bez diskriminace. Státy proto nemohou při rozhodování o alternativách k zajištění v kontextu administrativního zajištění cizinců tato opatření uplatňovat na základě takových faktorů, jako jsou rasa, barva pleti, pohlaví, jazyk, náboženské vyznání, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, majetek, rod nebo jiné postavení.

Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců č. 4.3, odst. 37 uvádí, že alternativy k zajištění omezující svobodu žadatelů o azyl mohou mít dopad na jejich lidská práva, a proto se na ně vztahují standardy lidských práv. Klikněte na níže vyobrazené standardy pro více informací o každém z nich.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

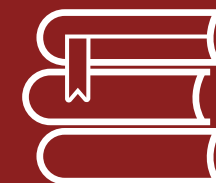
KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

Kliknutím na uvedené standardy se dozvíte více o každém z nich.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

PRAVIDELNÝ PŘEZKUM JEDNOTLIVÝCH PŘÍPADŮ PROVÁDĚNÝ NEZÁVISLÝM ORGÁNEM

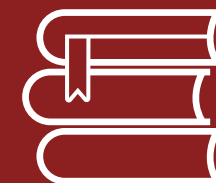
Některé alternativy k zajištění mohou samy o sobě mít vliv na výkon lidských práv dotyčné osoby, ať se již jedná o právo na osobní svobodu nebo práva jiná. V důsledku toho musejí tato opatření být rovněž v souladu se zásadami nezbytnosti, přiměřenosti a dalšími základními zásadami lidských práv. Každá alternativa k zajištění musí být posouzena po věcné stránce a propuštěné osoby, kterým jsou uloženy podmínky omezující osobní svobodu nebo svobodu pohybu, by měly mít právo na jejich pravidelný přezkum. Osoby podrobené těmto alternativním opatřením musejí mít také včasný přístup k účinným mechanismům pro podávání stížností, případně opravných prostředků.

Přečtěte si odst. 12 až 16 *Souhrnných závěrů* globálního kulatého stolu na téma alternativ k zajištění.

Cílem pravidelného přezkumu je průběžně posuzovat nezbytnost a přiměřenost veškerých uložených podmínek nebo omezení a zohledňovat případné změny individuálních okolností. Přezkum například umožňuje příslušným orgánům zjistit změny, které mají vliv na rozhodnutí o umístění, jako jsou nové důvody zranitelnosti nebo rizikové faktory, a identifikovat případné nové nebo přetrvávající překážky pro rozhodnutí v daném případě (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*, str. 32-33).

Přezkum brání vzniku případů svévolného zajištění. Některé regionální právní rámce již obsahují požadavek na pravidelný přezkum alternativ k zajištění. Jedná

se například o Návratovou směrnici EU (čl. 15 odst. 2) nebo přepracované znění Přijímací směrnice EU (čl. 9 odst. 3).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

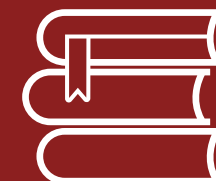
KAPITOLA 6

VYSTAVENÍ DOKLADŮ

Všem osobám, jimž jsou uloženy alternativy k zajištění (zejména však těm, které jsou povinny odevzdat pasy nebo jiné cestovní doklady), musejí být vystaveny doklady v takové formě, která jim umožní doložit své právní postavení v zemi. To je velmi důležité, neboť doklady zaručují, že osoby, které již byly státními orgány prověřeny, nebudou zbytečně znovu kontrolovány. Doklady zůstávají jednou z hlavních záruk žadatelů o azyl proti svévolnému zajištění či opětovnému zajištění, jsou-li prověřováni jinými orgány (UNHCR, *Options Paper 2*, str. 4).

Tyto náhradní doklady by jim měly rovněž umožňovat výkon hospodářských, sociálních a kulturních práv. Kromě toho mohou být využívány organizacemi poskytujícími sociální podporu k identifikaci osob, které mají nárok na využívání jejich služeb. Dále mohou v praxi sloužit pro statistické účely, je-li třeba doklady totožnosti po určité době nebo za určitých okolností vystavit znovu (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*, str. 31).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

PRÁVNÍ PORADENSTVÍ A TLUMOČENÍ

Žadatelé o azyl by měli mít přístup k právnímu poradenství. Lidé mohou lépe vyhovět požadavkům úřadů, pokud rozumí svému právnímu postavení, soudním a správním řízením, jejichž jsou účastníky, a tomu, co je v budoucnu může čekat. Jistá studie dospěla k závěru, že „tím nejdůležitějším institucionálním faktorem, který přispíval k vybudování důvěry, byl přístup ke včasnému a spolehlivému právnímu poradenství a pomoci“ (viz *článek Cathryn Costellové a Ezry Kaytaze*). Poskytování právních služeb je prospěšné i pro samotný imigrační systém, neboť přispívá k jeho větší spravedlivosti a efektivitě – a tedy i ke snížení celkových nákladů. Zajišťuje totiž, že osoby s rozhodovací pravomocí nejsou nuceny řízení protahovat nebo zdlouhavě upřesňovat žádosti podané žadateli bez právního zastoupení. Pro účinné předávání podstatných informací jsou mimořádně důležité také tlumočnické a překladatelské služby (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

PRÁVO NA SOUKROMÍ

Právo na soukromí je v diskuzi o alternativách k zajištění relevantní ve dvou ohledech. Zprv je úzce spjato se zásadou minimálního zásahu alternativ k zajištění ve fázi, kdy se o těchto alternativách rozhoduje. Měla by být používána taková opatření, která co nejméně zasahují do soukromí a dalších práv. Zadruhé, právo na soukromí může být relevantní, pokud hrozí, že použitím alternativy k zajištění bude závažným způsobem zasaženo do soukromého života žadatele o azyl. Soukromí může být narušeno například nepřetržitým elektronickým sledováním.

Článek 12, Všeobecná deklarace lidských práv

Článek 17 odst. 1, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

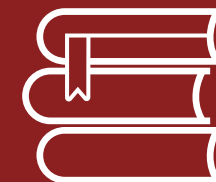
Článek 16 odst. 1, Úmluva o právech dítěte

Článek 11, Americká úmluva o lidských právech

Článek 5, Americká deklarace práv a povinností člověka

Článek 8, Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Článek 7, Listina základních práv Evropské unie

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

PRÁVO NA RODINNÝ ŽIVOT

Právo na rodinný život má vliv na podmínky realizace jednotlivých typů alternativ k zajištění. Toto právo je zaručeno mnoha mezinárodními a regionálními dokumenty. Právo na rodinný život může být relevantní, pokud hrozí, že příslušná alternativa k zajištění závažně naruší rodinný život žadatele o azyl. Omezení svobody pohybu může například zasáhnout do rodinného života, znemožňuje-li navštěvovat rodinného příslušníka nebo umožňuje-li navštěvovat jej jen velmi sporadicky.

Článek 12 a článek 16 odst. 3, Všeobecná deklarace lidských práv

Článek 23 odst. 1, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Článek 10 odst. 1, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Článek 18, Africká charta lidských práv a práv národů

Článek 17 odst. 1, Americká úmluva o lidských právech

Článek 6, Americká deklarace práv a povinností člověka

Články 2 a 8, Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Článek 9, Listina základních práv Evropské unie

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

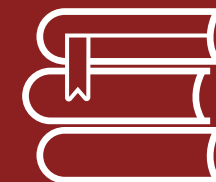
KAPITOLA 6

HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ PRÁVA

Absence možnosti efektivně vykonávat základní hospodářská, sociální a kulturní práva v souvislosti s alternativami k zajištění může vést k marginalizaci nebo strádání dotyčné osoby a ohrožovat účinnost alternativních opatření (viz *Jezuitská služba uprchlíkům, Alternativy k zajištění žadatelů o azyl, pracovní dokument*, str. 7). Je nezbytné, aby všem lidem, jimž jsou uloženy alternativy k zajištění, byla poskytnuta přiměřená materiální podpora či přístup k prostředkům umožňujícím soběstačnost (včetně práva na práci), aby ti lidé mohli uspokojovat své základní potřeby (včetně stravy, ošacení, bydlení, zdravotní péče, nezbytných sociálních služeb atd.). Měli by mít přístup ke státním službám a podpoře, a to i když žijí v komunitě. Schopnost uspokojit své základní potřeby má pro život člověka naprosto zásadní význam a je chráněna a opakovaně zdůrazňována různými dokumenty o lidských právech. V EU vyžaduje Příjímácní směrnice od členských států, aby zajistily žadatelům o azyl „přiměřenou životní úroveň“ (čl. 17 odst. 2), která jim zaručí živobytí a ochranu jejich tělesného a duševního zdraví.

Je prokázáno, že žadatelé o azyl jsou schopni lépe vyhovět požadavkům úřadů, pokud mohou uspokojovat své základní potřeby a současně zůstat v komunitě. Je zřejmé, že žadatelé o azyl žijící ve stálém ubytování jsou lépe schopni udržovat kontakt s úřady než žadatelé, kteří strádají nebo jsou bez domova (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*, str. 27).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

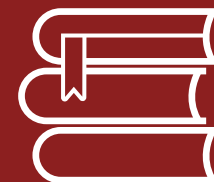
KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

Proto musí být při realizaci alternativ k zajištění zaručena následující hospodářská, sociální a kulturní práva (seznam není vyčerpávající):

- Právo na přiměřené bydlení. Alternativa k zajištění by měla být spojena s přístupem k bydlení (například ve formě poskytnutí jednorázové peněžní částky na úhradu nákladů spojených s bydlením nebo zprostředkování kontaktu k nalezení ubytování atd.). Není-li zaveden mechanismus pro zajištění bydlení, státy by měly vytvořit mechanismy, jimiž žadatele podpoří, aby mohl žít v komunitě (zejména pokud žadatel nemůže pracovat). Žadatelé o azyl nemohou být ponecháni bez prostředků na ulici, např. s povinností hlásit se. Taková alternativa k zajištění by nebyla považována za řádnou a některé státy v Evropě již byly regionálními orgány na ochranu lidských práva odsouzeny za to, že dovedly žadatele o azyl do situace, která se rovnala nelidskému nebo ponižujícímu zacházení.

- Právo na práci, které v sobě zahrnuje právo mít možnost vydělávat si na živobytí. V některých případech jsou jednotlivci schopni zajistit si vlastní potřeby legální prací. Řada zemí přiznává žadatelům o azyl právo na práci po dobu, kdy je rozhodováno o jejich právním postavení. Avšak osoby vyloučené z trhu práce nezřídka potřebují finanční nebo přímou materiální pomoc (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*, str. 30). Přístup na trh práce může navíc snížit ekonomické zatížení států a žadatelům může pomoci absolvovat azylová či imigrační řízení s pocitem soběstačnosti a usnadnit jim integraci (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*, str. 60).
- Právo na zdraví (fyzické a duševní), právo na základní zabezpečení (včetně sociálního zabezpečení), právo na vzdělání, ochrana rodiny, právo na kulturní život (pro více informací viz Modul 5 tohoto výukového programu).

Důležitou roli při zajišťování základních životních potřeb hrají často nevládní organizace, ať již financované ze státního rozpočtu nebo z jiných zdrojů.

Pouhé přiznání právního nároku na zdravotní péči, zaměstnání nebo vzdělání však často nezaručuje, že lidé budou mít k těmto možnostem skutečně přístup. Například primární poskytovatelé zdravotní péče si nemusejí být vědomi své povinnosti poskytnout ošetření cizím státním příslušníkům a náklady na přístup ke zdravotním službám mohou být neúnosně vysoké. Nebo může být obtížné získat pracovní povolení či zaměstnání. Obzvláště těžké je najít zaměstnání jen s dočasným povolením k pobytu s právem na krátkodobé zaměstnání nebo je-li povolení omezeno na práci ve stanovených odvětvích. Chybějící doklady anebo záznamy o dosavadním vzdělání mohou mít za následek odepření přístupu ke vzdělání. V některých zemích mají děti přístup pouze do neformálních výukových center a nikoli do státních škol, což jim pak brání v získání úředně uznávané kvalifikace (viz *Příručka mezinárodní koalice IDC o alternativách k zajištění*, str. 30).

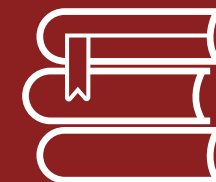
Článek 11, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Článek 25, Všeobecná deklarace lidských práv

Článek 26, Americká úmluva o lidských právech

Článek 22, Africká charta lidských práv a práv národů

Článek 27, Úmluva o právech dítěte

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

PŘÍKLADY POSKYTNUTÍ SOCIÁLNÍCH A HOSPODÁŘSKÝCH PRÁV

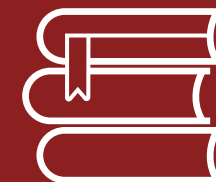
V Belgii sice rodiny s dětmi, které na hranicích požádají o azyl, nejsou umísťovány do otevřených přijímacích středisek, mají však přístup ke službám na vysoké úrovni, například zdravotní péči, vzdělání, věcné/finanční pomoci a sociální/psychologické pomoci v „návratových domech“ nebo v jejich blízkosti. Díky dohodám uzavřeným mezi návratovými domy a základními školami mají děti ve věku 6 až 12 let dobrý přístup ke vzdělání (viz *zpráva sítě Odysseus*, str. 105 a 107).

Ve Švédsku mají děti stejný přístup ke zdravotnickým službám jako místní obyvatelé. Dospělí mají k dispozici zdravotnické služby v případě neodkladného ošetření. To může zahrnovat i psychologickou péči. Určitý problém v přístupu k psychologické péči mohou mít žadatelé o azyl, kteří nepobývají v přijímacích střediscích, protože v tom případě závisí přijetí nemocného žadatele na uvážení poskytovatelů péče. Proto je velmi důležité zapojení neziskových organizací a občanské společnosti. Žadatelé o azyl mají okamžitý přístup na trh práce bez nutnosti žádat o pracovní povolení, pokud mohou prokázat svoji totožnost nebo pomohou-li úřadům jejich totožnost zjistit. (viz *zpráva sítě Odysseus*, str. 108).

Žadatelé o azyl v **Maďarsku** žijící v komunitě mají přístup k základním právům (právo na bydlení, lékařskou péči, vzdělání). Psychologická péče a právní pomoc jsou poskytovány partnery UNHCR.

Žadatelé o azyl v **Indonésii a Mexiku** žijící v komunitě mají přístup k bydlení, lékařské a psychologické péči, vzdělání a právní pomoci.

V **Zambii** mohou nejzranitelnější lidé vykonávat svá základní práva prostřednictvím partnera UNHCR.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

ZÁKAZ NELIDSKÉHO A PONIŽUJÍCÍHO ZACHÁZENÍ

Alternativy k zajištění musí respektovat důstojnost dotyčné osoby a nesmí být ponižující nebo nelidské. Toto právo je zaručeno mnoha mezinárodními a regionálními dokumenty.

Článek 7 odst. 1, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Článek 1, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

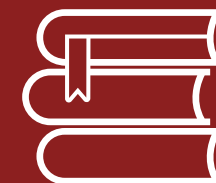
Článek 3, Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Článek 25, Americká deklarace práv a povinností člověka

Článek 4, Listina základních práv Evropské unie

Článek 5, Americká úmluva o lidských právech

Článek 5, Africká charta lidských práv a práv národů

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

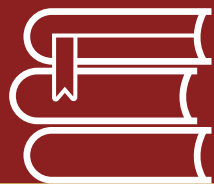
KAPITOLA 6

KAPITOLA 3

PRŮBĚŽNÉ ÚKOLY

Zjistěte, jaké jsou vaše národní (operační) standardy týkající se alternativ k zajištění a srovnajte je s mezinárodními standardy rozebranými v tomto modulu. Ke srovnání můžete využít níže uvedenou tabulku.

Standardy	Ano	Ne	Popis
Povinnost zvážit alternativy k zajištění: Upravuje vaše vnitrostátní legislativa výslovně nebo implicitně (např. za použití zásady přiměřenosti a nezbytnosti) povinnost úřadů zvážit při o zajištění cizince alternativy k zajištění?			
Alternativy k zajištění upravené zákonem: Jsou alternativy k zajištění uplatňovány v praxi pouze v návaznosti na politická rozhodnutí nebo jsou upraveny zákonem? Jestli ano, jaké aspekty jsou upraveny? Jsou-li upraveny legislativou, v předpisech jaké právní síly jsou alternativy k zajištění upraveny?			
Zásada minimálního zásahu: Respektují alternativy k zajištění žadatelů o azyl, kteří podléhají imigrační detenci, zásadu minimálního zásahu? Pokud ano, jak?			
Individuální posouzení: Provádí se v případech zajištění individuální posouzení? Kdo toto posouzení provádí? Jsou při rozhodování o alternativách k zajištění zohledňovány individuální okolnosti? Pokud ano, je takové posouzení zaručeno zákonem nebo praxí?			
Možnost výkonu práv: Je zajištěna možnost výkonu následujících práv, a pokud ano, jak (uvedte u každého níže uvedeného práva)?			
1. Pravidelný přezkum: Je v právních předpisech týkajících se žadatelů o azyl zakotvena možnost pravidelného přezkumu zajištění cizinců/alternativ k zajištění? Pokud ano, je tento přezkum prováděn nezávislým orgánem, nebo orgánem, který původně o zajištění/alternativě k zajištění rozhodl? Jak často se tento pravidelný přezkum provádí? Kdo jej může iniciovat?			

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

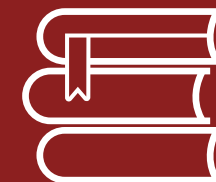
KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

Standardy	Ano	Ne	Popis
2. Doklady: Jsou žadatelům o azyl, jimž jsou uloženy alternativy k zajištění, vystavovány doklady? Pokud ano, jaké? Chrání tyto doklady žadatele o azyl před (opětovným) zajištěním?			
3. Právní poradenství: Je zákonem upravena a v praxi poskytována bezplatná právní pomoc? Pokud ano, jak a kým?			
4. Tlumočení: Jsou zákonem upraveny a v praxi poskytovány tlumočnické služby? Pokud ano, jak a kým?			
5. Právo na soukromí: Jsou zákonem upraveny záruky soukromí lidí, jimž jsou uloženy alternativy k zajištění? Jsou tyto záruky uplatňovány v praxi? Pokud ano, jaké záruky to jsou?			
6. Právo na rodinný život: Je zákonem upraveno právo na rodinný život žadatelů o azyl, jimž jsou uloženy alternativy k zajištění? Je toto právo v praxi uplatňováno? Pokud ano, jak?			
7. Zákaz nelidského a ponižujícího zacházení: Jsou zákonem upraveny záruky žadatelů o azyl, kterým jsou uloženy alternativy k zajištění, proti nelidskému a ponižujícímu zacházení? Jsou tyto záruky uplatňovány v praxi? Pokud ano, jaké záruky to jsou?			
8. Zaručení hospodářských, sociálních a kulturních práv: Mají žadatelé o azyl, jimž jsou uloženy alternativy k zajištění, možnost vykonávat svá hospodářská, sociální a kulturní práva? Je tato možnost zaručena zákonem, či praxí? Pokud ano, která práva jsou zaručena?			

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

OTÁZKA 1

Z čeho vyplývá povinnost zvážit alternativy k zajištění?

Vyberte jednu nebo více z následujících odpovědí:

a) Vyplývá z pravidla, že zajištění žadatelů o azyl má být krajním opatřením.

b) Vyplývá ze zásady nezbytnosti a přiměřenosti institutu zajištění.

c) Vyplývá z práva na osobní svobodu a bezpečnost.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

OTÁZKA 2

Proč by mělo být pro účely použití alternativ k zajištění prováděno individuální posouzení?

Vyberte jeden nebo více důvodů a přetáhněte je do hnědého pole.

Důvody	Proč by mělo být pro účely aplikace alternativ k zajištění prováděno individuální posouzení?
1. Důvody zranitelnosti osob lze zjistit pouze na základě individuálního posouzení.	
2. Státy upřednostňují individuální posouzení, protože je to dobrý nástroj pro řízení migrace.	
3. Individuální posouzení napomáhá lépe řešit konkrétní situaci žadatele o azyl.	
4. Absence individuálního posouzení může vést ke svévolnosti uložených omezení.	
5. Individuální posouzení ospravedlňuje použití alternativ k zajištění.	
6. Individuální posouzení je vyžadováno mezinárodním právem.	
7. Nezbytnost a přiměřenost omezení je možné určit pouze tehdy, je-li známa situace daného jednotlivce.	

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

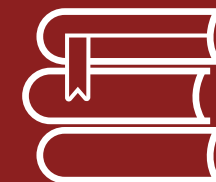
Z výjimečného charakteru zajištění cizinců plyne státům povinnost zajistit, aby byly zváženy a poskytnuty alternativy k zajištění. Tato povinnost je založena na zásadách, že:

- požádat o azyl není protiprávním jednáním;
- výchozím stavem je svoboda; a
- zajištění představuje krajní opatření.

Mezinárodní právní rámec upravující alternativy k zajištění obsahuje tyto požadavky:

- povinnost zvážit alternativy k zajištění;
- řádný právní základ ve vnitrostátním právu;
- zásadu minimálního zásahu;
- individuální posouzení; a
- možnost výkonu práv.

Alternativy budou vhodné pouze tehdy, pokud zaručují možnost výkonu práv.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 6

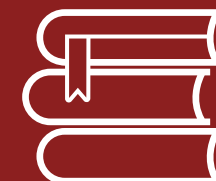
DALŠÍ STUDIJNÍ MATERIÁLY

Přehled mezinárodního a regionálního práva a praxe v oblasti povinností států v souvislosti s alternativami k zajištění

Mezinárodní koalice IDC, *Alternativy existují: Příručka pro prevenci zbytečného zajišťování cizinců (revidované vydání)*, 2015.

Cathryn Costello a Esra Kaytaz, *Building Empirical Research into Alternatives to Detention: Perceptions of asylum-seekers and refugees in Toronto and Geneva (Zavádění empirického výzkumu do alternativ k zajištění: dojmy žadatelů o azyl a uprchlíků v Torontu a Ženevě)*, PPLA/2013/02.REV.1, červen 2013.

UNHCR, *Druhý globální kulatý stůl na téma přijímání uprchlíků a alternativ k zajištění: souhrnné závěry*, srpen 2015.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

Alternativy k zajištění

Tento vzdělávací program byl vyvinut v rámci projektu „Global Technical Assistance and Capacity Building Programme to Prevent Detention of Children and to Protect Children and Other Asylum-Seekers in Detention (*Globální technická pomoc a program budování kapacit k prevenci zajišťování dětí a ochraně dětí a dalších žadatelů o mezinárodní ochranu v zajištění*)“ financovaného Evropskou unií.

Názory obsažené v tomto vzdělávacím programu nevyjadřují oficiální stanovisko Evropské unie.